

Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programının Katılımcıların Görüş ve Deneyimleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Ayşe KORKMAZ¹, Selma ÇOBAN²

Atıf/©: KORKMAZ, Ayşe ve Selma ÇOBAN. Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programının Katılımcıların Görüş ve Deneyimleri Bağlamında Değerlendirilmesi, Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2023/8 (1): 38-49

Öz

Sağlık alanında yaşanan hızlı değişim ve gelişim sürecine ameliyathane hemşirelerinin de ayak uydurabilmeleri, yeni bilgi ve becerileri uygulayabilmeleri için mesleki eğitim ve gelişimleri açısından çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Sağlık Bakanlığı tarafından 2015 yılından itibaren farklı hastanelerde “Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programı” uygulanmaya başlamıştır. Araştırmada, bir eğitim ve araştırma hastanesinde uygulanan “Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programına” katılan ameliyathane hemşirelerinin görüş ve deneyimlerine dayalı olarak hemşirelerin mesleki eğitimi ve gelişimleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada eğitim programının yetişkin eğitimi ilke ve yöntemleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubu bu eğitim programına katılan 20 ameliyathane hemşiresinden oluşmaktadır. Çalışmada gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Programa katılan yetişkinlerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili toplanan veriler betimsel istatistiğin frekans ve yüzde teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın diğer bölümlerini oluşturan kursun temel özellikleri, katılımcıların kursa dair görüş ve önerileri ile ilgili veriler betimsel analiz kullanılarak değerlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruların ortaya koyduğu temalar belirlenmiş, belirlenen temalar betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların çoğu lisans mezunu kadın hemşirelerden oluşmaktadır. Bakanlık onaylı sertifikanın verilmesi katılımın esas sebebini oluşturmaktadır. Katılımcılar daha akademik bir kadrodan eğitim almayı istemişlerdir ve az sayıda eğiticiyi yeterli düzeyde bulmuşlardır. Katılımcılarda sürekli mesleki eğitime dair ilgi ve farkındalık oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Yetişkin Eğitimi, Yaşam Boyu Öğrenme

¹ Hemşire, ates_korkmaz_@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3460-4633

² Doktora Öğrencisi, selmaakguc@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3895-1878

Geliş/Received: 11 Ocak 2023, **Kabul/Accepted:** 25 Nisan 2023

Assessment Of The Training Program With Certificate Of Operating Room Nursing In Terms Of Views And Experiences Of The Participants

Citation/©: KORKMAZ, Ayşe ve Selma ÇOBAN. Assessment Of The Training Program With Certificate Of Operating Room Nursing In Terms Of Views And Experiences Of The Participants, *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2023/8 (1): 38-49

Abstract

In order that operating room nurses be able to keep up with the rapid improvements and development process experienced in the field of health care and be able to implement new knowledge and skills, various studies have been carried out in terms of vocational education and improvements. "Training Program with Certificate of operating Room Nursing" has been commenced by the Ministry of Health at various hospitals since 2015. In this study, nurses' vocational training and developments have been assessed on the bases of the views and experiences of operating room nurses attending "Training Program with the Certificate of Operating Room Nursing" applied in a Training and Research Hospital. In this study, it is aimed that the training program is to be assessed in line with the adult education principles and methods. This research is a descriptive study in the screening model. The working group of the Research consists of 20 operating room nurses attending the training program. Observation and interview techniques have been used in the Study. Data gathered in relation with socio-demographic characteristics of the adults who attended the program has been analysed by using the frequency and percentage techniques of the descriptive statistics. Data and information related with the basic characteristics of the course participants' views and proposals for the course which forms the other sections of the research has been assessed by using the descriptive analysis. Themes revealed by the questions in semi-structural interview form have been determined; themes so determined have been described and interpreted. As the result of research, majority of the participants consisted of women nurses with bachelor's degree (graduated from the University). Issuance of a Certificate ratified by the Ministry forms the main reason for the participation. Trainees desired to take training from a much more academic staff and they have found few number of trainers were satisfactory and qualified. Constant interest and awareness on the vocational training have been created at participants

Keywords: Education, Adult Education, Lifelong Learning.

Giriş

Küreselleşmenin etkisiyle meydana gelen hızlı değişim ve gelişim sürecinde, sağlık bilimi ve çalışanları bu dönemin gerçekleriyle sarmalanarak (din, devlet politikaları, toplum, teknoloji vb) hasta ve sağlıklı bireylere hizmet vermeye devam etmektedir. Dolayısıyla sağlık çalışanlarının da bu sürece ayak uydurabilmeleri, yeni bilgi ve becerileri uygulayabilmeleri ve teknolojik gelişmeleri takip edebilmeleri açısından mesleki gelişimleri daha önemli hale gelmektedir. Sağlık ekibinin önemli bir parçası olan hemşireler de bu süreçten etkilenmektedir. Sağlık alanının önemli bir unsurunu oluşturan, bu alanın nicel ve nitel sorunlarıyla boğuşan hemşirelerin mesleki eğitimi ve gelişimi büyük önem arz etmektedir. Hemşireler en yüksek teknolojiye sahip olan ortamlar kadar, en temel donanımdan yoksun ortamlarda hizmet vermektedir (Taşocak, 2013). İnsan odaklı, bilim temelli, yoğun emek, ahlaki ve felsefi yönü ağır olan hem bireysel hem ekip ruhuyla hareket eden, profesyonelleşme sürecine girmiş meslek mensuplarıdır.

Hemşirelik bölümünden mezun olan öğrenciler koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici hizmetlerde, özel ve resmi sağlık kuruluşlarında, üniversite ve devlet hastanelerinde, okul ve fabrika gibi kurumlarda, aile sağlığı merkezlerinde çalışabilmektedir. Yüksek lisans eğitimi tamamlayan hemşireler “uzman hemşire” statüsünde, hemşirelik eğitimi ve araştırma alanında araştırma görevlisi, öğretim üyesi gibi statülerde üniversitelerde çalışabilmektedir. Bu eğitim ve gelişim aşamalarını, zaman zaman çelişkilerin de yaşandığı hemşirelik mesleğinde diğer tüm mesleklerde olduğu gibi gerekli olan meslek öncesi eğitimin mesleğe başladıktan sonra yeterli olmadığına çeşitli çalışmalarda değinilmektedir. Bilginin ve teknolojinin hızlı gelişimi, sosyo-ekonomik yapının son dönemdeki değişimi, gayretleri “Yaşam Boyu Öğrenme” kavramına yöneltmekte, hükümetlerin eğitim ve sağlık alanında benimsediği politikalara yansımaktadır. Eğitimde sınırları olmayan, yaşanan yüzyılda her alanı, gelecek zamanı ve nesilleri kapsamı içine alan yaşam boyu öğrenme kuram ve uygulamalarına olan ihtiyaç artmaktadır.

Bireylerin sürekli öğrenme becerilerini yani öğrenmeyi öğrenmesini kazanması, öğrenmeyi yaşamının bir kesiti değil yaşamının kendisi olan ve yaşam boyu süren bir süreç olarak görmesi gerekmektedir (Bilir, 2005). Tabak’ın (2005) da belirttiği gibi evrensel eğitim faktörlerinin eğitim anlayışının odağında “insan sermayesi” ve “insan kaynakları” kavramı ve yaklaşımı bulunmaktadır. Bu katı yaklaşıma hümanist değerlerle esneklik kazandıran “sürekli mesleki gelişim” kavramı, çalışanların bilgi ve becerilerinin toplum ihtiyaçlarına uygun olmasını garantileyen, bunların yitirilmemesini ya da artırılmasını sağlayan ve yaşam boyu süren bir öğrenme süreci tanımlamaktadır.

Bireysel, kurumsal, toplumsal önemi gün geçtikçe artan mesleki eğitim alanında “sürekli mesleki gelişim”, “hizmet içi eğitim”, “yetişkin eğitimi”, “iş yerinde öğrenme” vb. terimlerle yazılı kaynaklarda sıkça karşılaşılmakta, bazen de bu terimler birbirinin yerine kullanılmaktadır. Sürekli mesleki gelişim hemşirelik mesleği açısından değişim ve gelişimin hızına yetişmenin yanı sıra, mesleğin kendi içinde barındırdığı sorunları aşabilmesi ve mesleğin yüceltilmesi için de yararlı olacaktır. Sağlık bakımı hizmetlerinde kullanılmaya başlanan yeni ve gelişmiş teknolojiler, hasta tedavisindeki ve bakımındaki hızlı değişimler, bireylerin daha iyi sağlık hizmeti beklentisi, gelişen bilimsel bilginin hemşirelik uygulamalarına yansıtılması, hemşirelik bilgi ve becerilerinin güncelleştirilmesi gerekliliği, uzmanlaşmaya eğilimin artması vb. nedenler yaşam boyu öğrenmeyi zorunlu hale getirmektedir (Şenyuva,2013). Meslekte aktif hizmet veren hemşirelerin yaşam boyu öğrenmeleri için, sürekli eğitimi, hizmet içi eğitimi ve uzmanlaşma ile ilgili sertifika programlarını sistemli hale dönüştürmek gerekmektedir (Temel, 2011).

Hastaların aldıkları bakımın kalitesi o bakımı sağlayan kişilerin mesleki gelişimine bağlıdır. Mesleki gelişim ise standartları saptayan ulusal sağlık politika düzenleyicilerin, mesleki birliklerin, sağlık hizmeti verenlerin, yönetici, eğitimci ve bireysel bazda hemşirelerin sorumluluğundadır

(Herdman, 2007). Sağlık alanındaki ve toplum sağlığındaki değişimlerin öngörüsüyle, yapılacak çalışmaların tasarlanması, hemşirelerin gelecekteki rol ve görevlerine hazırlanması için mesleki gelişimlerinin sağlanması gerekmektedir. Mesleki gelişim açısından yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi ilke ve uygulamalarının bu alanda kullanmasının etkili olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Yetişkin eğitimini UNESCO 1975 yılındaki raporunda şöyle tanımlamaktadır: “Yetişkin olarak düşünülen kişilerin yeteneklerini geliştirmelerine, bilgilerini artırmalarına, teknik ya da mesleki yeteneklerini iyileştirmelerine ya da bu yetenek, bilgi ve yeterliliklerine bir yön vermelerine, tutum ve davranışlarını hem kişisel gelişme bakımından hem de dengeli ve bağımsız bir toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılma bakımından geliştirmelerine olanak sağlayan düzenli eğitim süreçlerinin tümü” (Okçabol,1996:8). Yetişkin eğitiminin etkin olabilmesi için kullanılacak yöntem, teknik ve araçların seçimine özen göstermek gerekmektedir. Bilir'in (2009) açıklamalarından anlaşıldığı gibi öğretim ortamının durumu ile yetişkinlerin öğrenmeye ilişkin özellikleri, öğretimi yapılacak konunun özellikleri ve öğretim yönteminin teknolojik özelliklerinin uygunluğu; yetişkin eğitimcisinin seçilen yöntem ve tekniğin kullanılışı, yararları ve sakıncaları konusundaki yeterliği; öğretim konusu, hedefler ve kaynaklar; eğer eğitim etkinliği hizmet içi eğitim, eğitimcilerin eğitimi gibi kurum çalışanlarına dönük ise seçilecek yöntemin, kurumun amaç ve beklentileri ile etkinliğe katılanların gereksinimlerinin karşılanmasına hizmet edecek türden olması beklenmektedir.

Yetişkin eğitimcilerin temel kavramı olan öğrenme bağlamında, mesleki gelişimle bağlantısı gereği iş yerinde öğrenme sürecinde son dönemde öne çıkan iki temel soruna Fenwick (2008) araştırmasında şöyle değinmektedir: Yetişkin eğitimcileri ilgilendiren bu iki temel sorunlardan ilki, bireylerin öğrenme yoluyla, daha karmaşık hale gelen ve fark edilmesi bile zor olan işyeri sorunlarını nasıl çözdüklerini anlamak ve ortaya çıkarmaktır. İkinci kategorisi ise çalışan belirli grupların nasıl çalıştıklarını anlamaktır. Yukarıda bahsedilen çalışmada iş yerinde öğrenme sürecinde, yeni ortaya çıkan eğilimler ve yeni bakış açıları konusunun ele alınması, yetişkin eğitimcilerin bu alandaki çalışmalarına katkıları ve öğrenme yöntemlerinin planlamasını sağlaması açısından dikkate değer görünmektedir. Türkiye'nin yaşam boyu öğrenme politikası, Avrupa yaşam boyu öğrenme programını, Ulusal Ajans (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı) koordine etmektedir ve insanların sahip oldukları nitelikleri kolayca belgelendirmeleri ve ispat etmeleri mümkün olmaktadır (Toprak ve Erdoğan,2012).

Yukarıda bahsi geçen alan yazın doğrultusunda, Avrupa Birliğinin yaşam boyu öğrenme amaç ve hedeflerinden biri olan “sertifikalandırma” Türkiye'nin mesleki eğitim programlarına dahil edilmektedir. Ameliyathane ekibinin içinde yer alan ameliyathane hemşireleri, özel bilgi, beceri ve donanım gerektiren, yetişmesi zaman ve emek isteyen ayrıcalıklı nitelikleri olan hemşire grubunu oluşturmaktadır. Ameliyathane hemşireleri için, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Sertifikasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı Sertifikalı Eğitim Yönetmeliği gereği, sertifikalı eğitim bilim komisyonunca “Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programı” adı altında bir eğitim programı hazırlanmıştır. Sağlık Bakanlığınca düzenlenen eğitim programının amacı, ameliyathanede çalışan hemşirelere görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yürütecek bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmaktır. Bu çalışmada, bir eğitim ve araştırma hastanesinde uygulanan "Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programı" adlı eğitim programına katılan ameliyathane hemşirelerinin görüş ve deneyimine dayalı olarak hemşirelerin mesleki gelişim ve eğitimleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma var olan bir durumu betimlemeyi amaçladığından tarama modelindedir (Balcı,2010). Tarama modeli geçmişte var olan bir durumu var olduğu şekilde betimleyen araştırma yaklaşımıdır (Karasar,2011).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu, 29 Şubat-29 Mart 2016 tarihleri arasında bir eğitim ve araştırma hastanesinde düzenlenen "Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programına " katılan 20 ameliyathane hemşiresi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler, gözlem ve görüşme teknikleri bir arada kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın birinci alt amacında, "katılımcıların sosyo-demografik özellikleri"; ikinci alt amacında, "kursun temel özellikleri"; üçüncü alt amacında ise "katılımcıların kursa dair görüş ve önerileri" yer almaktadır. Bir araştırma tekniği olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim biçimidir (Cohenve Manion,1994:271'den Akt.Türnüklü, 2000). Bu çalışmada, görüşme tekniğinin bir çeşidi (yapılandırılmamış görüşme, yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme) olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Birinci alt amaca ilişkin sorular düzenlenmiş, ikinci ve üçüncü alt amaca ilişkin ise yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Gönüllülük esasına dayalı olarak katılımcılarla birebir yapılan görüşmeler esnasında notlar alınmış, ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar ancak, araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve kişinin yanıtları açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilmektedir (Türnüklü,2000). Yerinde gözlem tekniğinden de yararlanan bu çalışmada, araştırmacı gerekli izinleri aldıktan sonra teorik eğitimlerin verildiği eğitim ortamında ve uygulamalı eğitimlerin yapıldığı ameliyathane ortamında kişilerle geliştirdiği iyi ilişkiler ve güven çerçevesinde, yansız ve özenli olarak yaptığı gözlemlerini yazılı olarak aktarmıştır.

Verilerin Analizi

Bu programa katılan yetişkinlerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili toplanan veriler betimsel istatistiğin frekans (f) ve yüzde (%) teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın diğer bölümlerini oluşturan kursun temel özellikleri, kursa katılan yetişkinlerin kursa dair görüş ve önerileri ile ilgili veriler betimsel analiz kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formunda yer alan soruların ortaya koyduğu temalar belirlenmiş, belirlenen temalar betimlenmiş ve sonrasında yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcıların büyük çoğunluğunu %30'luk eşit oranla 35-39 yaş ve 40-44 yaş yetişkinler oluştururken, en az katılımı %5'lik oranla 45-49 yaş arası yetişkinler oluşturmaktadır. 35-44 yaş arası %30'luk eşit katılım oranını kapsayan yaş aralığındaki çalışanların çoğunluğu oluşturması, meslek yaşamına devam edilmesinin gereği olarak 50 yaş üstü katılımcının olmaması, emekliliğe ayrılma zamanının yakın olması açısından anlamlı bulunabilir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu %85'lik oranla kadın yetişkinler oluşturmaktadır. Bu durum hemşireliğin toplumsal cinsiyet

açısından halen kadın mesleği olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Ocak 2007'de resmi gazetede yayımlanan " Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile yapılan yasal düzenleme ile erkekler hemşirelik mesleğine kabul edilmeye başlanmıştır (Kaya, Turan ve Öztürk, 2011).

Katılımcıların çoğunluğunu %60'lık oranla lisans mezunu yetişkinler oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında yüksek lisans mezunu bulunmamaktadır. Lisans mezunu hemşire sayısının yüksek oluşu, hemşirelik eğitiminde üniversite düzeyindeki eğitime verilen önemi ve artışı gösterirken yüksek lisans mezunu katılımcının bulunmaması, eğitim için yeterli imkânların (zaman, hemşire sayısı, çalışma koşulları) sağlanamaması olarak değerlendirilmektedir. %80'lik oranla katılımcıların çoğunluğunu evli grup ve %40'lık oranla 2 çocuğu olanlar oluşturmaktadır. Bu durum katılımcılar açısından evliliğin ve çocuk sayısının eğitim için bir engel teşkil etmediğini göstermektedir. %55'lik oranla 2-10 yıl arası çalışma deneyimi olan katılımcılar çoğunluğu oluşturmaktadır. 28 yıl üstü çalışma deneyimi olan katılımcı bulunmamaktadır. 2-10 yıl arası çalışan katılımcıların uzun yıllar sürecek olan meslek yaşantılarına eğitimin yarar sağlayacağı düşüncesiyle katıldıkları tahmin edilmektedir. 28 yıl üstü çalışan katılımcının bulunmaması ise emekliliğe ayrılacağı için eğitimi değerlendirecek zamanın ve ortamın olmayacağını düşündürmektedir.

Kursun Temel Özellikleri

Eğitim programı, teorik eğitim ve uygulamalı eğitim olmak üzere iki şekilde uygulanmıştır. Teorik eğitimler için kütüphane olarak kullanılan mekân değerlendirilmiştir. Mekâna "u" şeklinde masa ve projeksiyon cihazı yerleştirilmiştir. Alan dar olduğu için bazı katılımcılar (2-3 kişi) birbirlerine ve eğitimcilere sırtlarını dönmek zorunda kaldıklarından, yüz yüze iletişimi sağlayamadıklarından, sadece dinlemekle yetinmişlerdir. Fiziksel ortamın ısısı gerektiği gibi ayarlanamadığından, teorik eğitimler öğlen sıcaklığından etkilenmemek için erken bitirilmeye çalışılmıştır. Teorik eğitimlerin konuları eğitim başlamadan önce katılımcılara bildirilmiştir. Eğitimler barkovizyon cihazı üzerinden yansıtılarak sunum şeklinde yapılmış, farklı bir eğitim yöntemi uygulanmamıştır. Sunumların içeriğinde genel kavramların açıklanmasına özen gösterilmiştir. Eğitimlerde katılımcıların görüşleri alınarak zaman açısından esneklik sağlanmıştır. Katılımcılar eğitim boyunca sabah- akşam imzaları alınarak denetlenmişlerdir. Katılımcılar eğitimleri dikkatli bir şekilde takip etmişlerdir. Eğitimciler ve katılımcılar arasında samimi ve seviyeli bir iletişim kurulmuştur. Her iki grup da bilgilerini ve deneyimlerini paylaşarak karşılıklı öğrenme sağlanmıştır. Katılımcılar ertelenmeden ve engellenmeden söz hakkı alıp, kendilerini rahatlıkla ifade edebilmişlerdir. Araştırmacı programın içeriğindeki konuları sunan eğitimcilerle aynı ortamda bulunduğu için hazırlık aşamasındaki gayretli ve özenli çalışmaları görebilme fırsatı olmuştur. Konuların araştırma aşamasında yabancı kaynaklardan yararlanılmış ve kaynaklar eğitimler sırasında paylaşılmıştır. Katılımcılar bu kaynaklarda yer alan bilimsel temellere dayalı bilgilere güven duyduklarını ifade etmişlerdir. Uygulamalı eğitimlerde katılımcıların hem izleme imkânı hem de ameliyat odalarına alınarak aktif şekilde ameliyatlarda görev almaları sağlanmıştır. Ameliyathane sorumluları özellikle görmek, izlemek istedikleri bölümlerin ameliyat odalarına girebilmeleri için yardımcı olmuşlardır. Böylece daha önce görmedikleri vakaları izleme ve bu vakalara katılma fırsatı elde etmişlerdir.

Katılımcıların Kursu Dair Görüş ve Önerileri

Programın duyurusu ve başvuru aşaması

Katılımcılarla araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda, tamamı 20 kişiden oluşan katılımcılardan 11'i programı internet üzerinden, 7'si ameliyathane koordinatöründen ve 2'si arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların programa katılma nedenleri

Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programının Katılımcıların Görüş ve Deneyimleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Katılımcıların çoğu bu programın ameliyathane hemşirelerine uygulanan bakanlık onaylı sertifikalı ilk eğitim programı olması, aldıkları eğitimin belgelenmesi, ilk kez bilimsel temellere dayalı teorik bir eğitimin ameliyathane birimi için düzenlenmesi, standartlaşmanın ve branşlaşmanın ilk adımının atılmış olması, çalıştığı hastanede ameliyathane biriminde kalmak istemesi ve bazı hastane yönetiminin katılımı zorunlu kılması sebebiyle katıldıklarını açıklayan çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde hemşirelerin mesleki yaşantılarında önemli sorunlarının ve endişelerinin başında geldiği vurgulanan, uzun süre emek verip yetiştikleri ve severek çalıştıkları birimden idarenin zoruyla değişiklik yaptırılması ve sık tayin olan hemşirelerin istemedikleri kliniklerde çalıştırılma korkusu çoğunun anlatımında yer almaktadır. Katılımcılar ameliyathane hemşireliği alanında bakanlık onaylı sertifikalı eğitim programının kurumsal ve bireysel olarak değerlendirilmesinin gereğine dair görüşlerini belirtirken, hemşirelik mesleğinin bazı sorunlarına da doğal olarak vurgu yaptıkları görülmektedir.

Katılımcıların sertifikalı programdan beklentileri

Çoğu katılımcı için eğitim sonunda alacakları sertifikanın, yaptığı işin resmi olarak tanınmasını sağlayacağını, çalıştığı birimde devam edebilmesi için belgenin güvence olabileceğini, belgenin yetkinliğine dair tereddütlerini, meslekleriyle ilgili endişe ve sorunlarını, eğitim sonrası yapmak istediklerini samimi bir şekilde dile getirmişlerdir. Katılımcıların özellikle ve ısrarla üzerinde yoğunlaştıkları nokta, belgenin yaptıkları işe resmiyet kazandırması beklentileri ve istekleri, neredeyse görüşmenin her aşamasında vurgulanmıştır.

Katılımcıların eğitim programını değerlendirmesi

Katılımcılarından eğitim programını eğitimciler, içerik, yöntem, oluşan farkındalık, olumsuz ve olumlu durumlar açısından değerlendirmeleri istenmiştir.

Eğitimcilerle ilişkin görüşler

Bu bölümde programın araştırmanın yapıldığı hastanede ilk kez düzenlenmesi, eğitimcilerin deneyimleri, katılımcılarla kurulan iletişime ait görüşmelere yer verilmiştir. Bakanlığın Kasım 2015 tarihinden itibaren farklı hastanelerde ameliyathane hemşirelerine yönelik başlattığı bu programa, araştırmanın yapıldığı hastane için ilk olması ve hazırlıkların kısa sürede yetiştirilmesi açısından bakılması gerektiğine dair aynı hastanede çalışan katılımcıların anlatımları şöyledir:

Hastanemizde ilk kez düzenlenen bir eğitim programı olduğundan bazı eksikliklerin olabileceğini aklımdan geçirmiştim (K-1).

Eğitimci arkadaşlarımızın ilk deneyimleri olduğu için başlangıçta bocalama, alışma süreci yaşandıktan sonra rahatlama sağlandı (K-7).

Kısıtlı kaynak ve imkanlarla alandaki ilk eğitim olmasına rağmen, içeriği dolu ve özenle hazırlanmış bir program sunmaya çalıştılar (K-9).

Eğitimin içeriğinin değerlendirilmesi

Katılımcıların eğitimin içeriğine dair görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ameliyathaneye özel olarak seçilmiş konular güncel ve kapsamlıydı, konu başlıkları uygun ve yeterliydi. Üniversite eğitimim süresince ameliyathaneye yönelik ders almadım, bu programdaki eğitimler sayesinde eskiyen bilgilerim yenilendi, destekleyici oldu (K-2).

Kaynakları ve içerikleri yeterli bulmama rağmen bazı ufak çelişkiler vardı. Bunları kendim araştırmayı düşünüyorum (K-3).

Mevcut olan fiziki şartlar ve sağlık politikalarından dolayı teorik eğitimle uygulamalı eğitimler arasında çelişkiler bulunmaktaydı (K-6).

Uluslararası çalışmalardan haberdar oldum, yakın tarihli bilgiler edindim, bilgilerim güncellendi. Uygulamalı eğitimlerde hiç görmediğim vakalarda çalışma imkânım oldu. Kalp-damar cerrahisi, obezite ve ortopedi ameliyatlarına birebir girdim ve öğrendiklerimi kendi hastanemde çok rahat uygulayabilirim (K-8).

Katılımcıların bir kısmı bu programda aldıkları eğitimin kendilerine sağladığı olumlu katkıları anlatırken bazıları gördükleri olumsuzlukları paylaşmış, bir katılımcı da katkı sağlamadığına dair görüşlerini sebepleriyle birlikte belirtmiştir.

Eğitim yönteminin değerlendirilmesi

Katılımcıların eğitimin yöntemine ilişkin görüşleri şöyledir:

Ders dokümanlarının eğitimlerden önce verilmesi konuları erken okuyabilmem için fırsat oldu ve derse hazırlıklı gelmiş oldum (K-19).

Eğitimciler ayakta anlatarak, göz teması kurarak, karşılıklı soru-cevap tekniğini kullanarak daha etkili sunum yapabilirlerdi (K-13).

Görüldüğü gibi katılımcılardan biri eğitim yöntemine dair olumlu görüş bildirirken diğer katılımcı olumsuz görüş bildirmiştir.

Eğitim sürecinde oluşan farkındalığın değerlendirilmesi

Katılımcıların eğitimler süresince oluşan farkındalıkları ile ilgili görüşlerini anlatırken öğrenmeye açık, paylaşımcı, hevesli ve heyecanlı oldukları ses tonlarından, jest ve mimiklerinden rahatlıkla anlaşılmıştır.

Eğitim ortamında mesleki eğitimin gerekliliğine dair farkındalığım, mesleki alanda yüksek lisans yapma hevesim arttı (K-2).

Hemşirelik mesleği yönetmeliği Türkiye şartlarıyla uyuşmamaktadır. Avrupa standartları da incelenerek, takip edilerek bize özel, yerel bir ameliyathane hemşireliği rehberimizin oluşması için çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu çalışmalar için sertifika programlarındaki eğitimlerden, dokümanlardan, katılımcıların görüş ve önerilerinden faydalanılabilir (K-3).

Mesleki eğitimin gerekliliğine daha da inandım. Eğitimlerin mesleğime saygınlık katmasını umuyorum. Kendimi daha donanımlı görüyorum, mesleki güvenim arttı. Hemen sonrasında bile ufak değişiklikler başladı (K-6).

Çalışma koşullarımızın anlatıldığı paylaşımlarda eski yöntemlerin halen uygulanmasından bahsedildiğinde bilgileri ve uygulamaları yenilemek için mesleki eğitimin sürekliliğinin gerekli olduğunun ciddi anlamda farkına vardım (K-10).

Eğitim sayesinde mesleki bilgileri okumanın önemini kavradım ve okumalarım arttı (K-15).

Özellikle ameliyathaneye gelen hastanın karşılanması, yasal dayanaklar, kimyasal atıkların toplanması ve değerlendirilmesi açısından farkındalıklarım arttı (K-18).

Eğitimler süresince ve sonrasında kişilerde farkındalığın oluşması, dönüşümün sağlanması yetişkin eğitiminin önemli ilkelerinden biri olarak yer almaktadır.

Katılımcıların eğitim süresince yaşadıkları olumsuz durumlara ilişkin değerlendirmeleri

Katılımcıların eğitim süresince yaşadıkları olumsuz durumlara ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

Eğitimcilerin çoğunun ilk deneyimi olması ve aynı ortamda çalışan arkadaşlar olmasından kaynaklanan bir dikkat dağınıklığı yaşadım. Bu durum daha akademik bir eğitimci kadrosundan, daha ileri düzeyde eğitim alma beklentimden olabilir. Yaşadığım ilde farklı bir hastanede eğitim

Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programının Katılımcıların Görüş ve Deneyimleri Bağlamında Değerlendirilmesi

almak isterdim. Aynı yerde uzun süreli eğitimlere katılmayı etik bulmuyorum. Eleman yetersizliğinden dolayı çalışma arkadaşımın yalnız kalması beni huzursuz etti, kafam rahat değildi (K-6).

Eğitimcilerin belli kriterlerinin olması gerekiyor. Biz arkadaşlarla mevcut imkanlardan faydalanarak, çok çalışarak, literatür tarayarak programı hazırlamaya çalıştık. Kaynaklara ulaşma konusunda zorluk yaşadık. DAS (dezenfeksiyon, asepsi-antisepsi, sterilizasyon), Mesleki Yeterlilik Kurumunun kaynakları, hastane yönetmeliklerinden, İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Hemşirelik bölümünün kaynaklarından, Ankara Üniversitesi Ameliyathane Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programından yararlandık. Sağlık hizmetleri müdürümüzle birlikte Ebe Hemşire Derneğinin düzenlediği 3 gün süren Ameliyathane Hemşireliği Temel Kursuna katıldık. Bu program bizim için yol gösterici oldu diyebilirim. Çünkü ameliyathane hemşireliğine yönelik standartları ve dokümanı oluşturulmuş bir rehberimiz yok. Hastanemizdeki ilk eğitim programı olduğu için sıkıntılarımız oldu (K-7).

Kafam çok doluydu; iş, eş, ev, geçim derdi hep aklımdaydı, konuları anlamakta ve çalışmakta zorlandım. Kızım evde sürekli ders çalışmam gerektiğini hatırlatıyordu. Sınav stresi, konuların yoğunluğu beni telaşlandırdı. Başkalarının "Yıllardır ameliyathanede çalışıyor, kursa gitti ama başaramadı" demelerinin endişesini yaşadım (K-16).

Sınavda başarısız olma kaygısı ve beraberindeki utanma duygusu stresimi artırdı (K-4).

Katılımcılar konularının ve sorumluluklarının eğitim ortamında kendilerini ne şekilde etkilediğine dair olumsuz görüşlerini maddi-manevi ve psikolojik açıdan ifade etmişlerdir.

Katılımcıların eğitim süresince yaşadıkları olumlu durumlara ilişkin değerlendirmeleri

Katılımcılar eğitim süresince yaşadıkları olumlu durumları aşağıdaki gibi belirtmişlerdir:

Eğitimin yaşadığım şehirde ve çalıştığım hastanede olması, ulaşım, barınma, ortama alışma problemini ortadan kaldırdı, bana avantaj sağladı (K-2).

Özellikle Ankara dışından gelen arkadaşlar daha stresliydi, birbirimize destek olduk. İl dışından gelen bazı arkadaşlarıma Hamamönü, Ankara Kalesini gezdirdim. Program sonrası da belli zamanlarda görüşme kararı aldık, sosyal medya üzerinden grup kurduk (K-10).

Yeni insanlarla tanıştım, sosyal arkadaşlıklar edindim (K14).

Meslekte ileri düzeyde çalışmalar yapan arkadaşlarla tanıştık, mesleki açıdan ortak bir çalışma yapma kararı aldık (K-15).

Eğitim süresince taleplerimiz karşılandı yardımcı olundu, program sonrasında dahi, herhangi bir konuda zorlandığımda telefonla danıştığımda yardımcı olacakları sözünü aldım, her şekilde destek olacaklarını söylediler (K-16).

Sosyal ve mesleki açıdan yaşanan olumlu paylaşımlar katılımcılar için bu eğitim programının önemine dair fikirler oluşturmaktadır.

Katılımcıların Önerileri

Katılımcıların eğitimcilerle ilgili önerileri

1) Bu programda etkili sunum yapan arkadaşların ileriki eğitimlerde değerlendirilmesi yararlı olacaktır (K-1).

2) Eğitimci arkadaşların daha donanımlı olması gerekir (K-7).

3) Bazı konuları alanında uzman kişilerin anlatımı sağlanarak eğitimlere kalite ve fark, renk katılabilirdi. Örneğin; kanama-pıhtılaşma konusunu bir hematolog, anestezi konusunu bir anestezi

hekimi anlatabilirdi. İletişim konusunda alanda uzman bir psikolog veya gelişim uzmanı davet edilerek sosyal bilimlerden destek alınabilirdi (K-11).

4) Bazı eğitimciler ayakta anlatarak, göz teması kurarak, karşılıklı soru cevap tekniğini kullanarak daha etkili sunum yapabilirlerdi (K-13).

Fiziki şartların değerlendirilmesi

1) Eğitim alanı dardı, 'u' masa olmasına rağmen birkaç kişi katılımcılara ve eğitimcilere sırtını dönerek ders dinlemek zorunda kaldı. Daha geniş bir eğitim salonunda yüz yüze iletişimi kolaylaştıracak ortam hazırlanabilirdi (K-2).

2) Fiziki koşullar eğitim için uygun değildi. Alan dardı, ısıtma ve havalandırma sistemi yetersizdi. Olumsuz koşullar düzeltilebilirdi (K-12).

Eğitimin İçeriğine Dair Öneriler

1) Eğitimlerde görsellik az kullanılmıştı. Ameliyathanelerde kullanılan malzemeler (dikiş iplikleri, iğneler vb) ve yapılan uygulamalar (ellerin fırçalanması, bohça açılması ve) videolu gösterimlerle desteklenebilir, görsel zenginlik sağlanabilir, kalıcılık artırılabilirdi (K-1).

2) Eğitimlerde verilecek konuların değerlendirilmesi açısından bizim de görüşlerimiz alınabilirdi (K-2).

3) “Kanit temelli uygulama” konu başlıklı eğitimde vaka tartışması yapılabilirdi (K-3).

4) Ulaşım ve barınma ihtiyacımızın karşılanması için kolaylık sağlanabilirdi. Bunun için daha önceden hastaneye yakın bir yer katılımcılar için hazırlanabilirdi. Fiziksel şartlarımız ve maddi durumumuz zorlanmadan daha konforlu bir eğitim ortamı oluşturulabilirdi (K-3).

5) Aynı hastanede uzun süreli eğitim programına katılmanın dengeleri bozabileceğinden dolayı etik olmadığını, farklı hastanelerde eğitim alınması gerektiğini düşünüyorum (K-4).

6) Program süresince çocuklarımı ve evimi çok özledim. Eğitimler aile, ulaşım ve barınma açısından daha yakın çevrelerde düzenlenebilir (K-4).

Yetişkin öğrenenlerin anlatımlarının esasında yetişkin eğitiminin ilke ve yöntemlerinin bu program için uygulanabileceği fikrini ortaya koymaktadır. Yetişkin öğrenenlere yardım etme bilim ve sanatı olan androgoji yetişkin öğrenmesine farklı bakış açıları getirmiştir. Benlik algısı gelişmiş olan yetişkinler kendilerine saygılı davranılmasını, değerli ve biricik olarak görülmeyi beklemektedirler. Cezalandırma, azarlama ve kaba davranışlarda bulunulmamalıdır. Yetişkinler eğitim ortamına o zamana kadar olan deneyimleriyle katılırlar ve kendileri de önemli bir öğrenme kaynağıdır. Deneyimlerini paylaşmayı, sorumluluk almayı, iş birliği içinde olmayı ve kabul görmeyi istemektedirler. Öğrenmeye toplumsal rolleri üzerinden ve sorun merkezli yaklaşmaktadırlar. Eğitici öğrenmeye yardımcı rehber konumundadır ve bilgi aktarımı yapan kişi rolünden daha fazlası gerekmektedir. Geleneksel anlatım yönteminin dışında, soru-yanıt yöntemi, grupla çalışma yöntemi gibi farklı yöntemlerin uygulanması ve bu eğitimleri verecek donanımda eğitimcilerin olması, eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Fiziksel çevrenin koşulları yetişkin ölçütlerine göre olmalı, ses, ısı, ışık, oturma düzeni iyi ayarlanmalıdır.

SONUÇ

Katılımcıların bu eğitim programına; sertifikanın bakanlık onaylı resmi bir belge niteliği taşıması, aldıkları eğitimin ve yaptıkları işin belgelenmesi, idare tarafından zorunlu yer değişikliği yaptırılmasından korktukları, atamalarının yapıldığı hastanelerde ve emekli olduklarında özel hastanelerde ameliyathane biriminde çalışmak istemeleri, kendilerini resmi olarak savunabilmeleri, ameliyathane hemşirelerine özel ve alanda deneyimli eğitimcilerin verdiği bilimsel temellere dayalı teorik ve uygulamalı eğitim aşamaları olan bir program olması, bazı hastane yönetiminin katılımı zorunlu kılması ve mesleki eğitimin gereğine inandıkları için katıldıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılar program sonunda alacakları belgenin, yaptıkları işe resmiyet kazandırması, idarenin inisiyatifyle çalıştıkları birimin keyfi olarak değiştirilmesinin ve adam kayırmanın engellenmesi, belgenin yasal yaptırımı olması beklentisi içerisindeydi. Ancak önceki deneyimleri nedeniyle belgenin yasal açıdan yetkin olacağına dair tereddütlerinin olduğunu da açıklamışlardır. Eğitim programı araştırma yapılan hastanede ilk kez düzenlendiği için fiziksel koşullar, eğitimin içeriği ve eğitimcilerle ilgili bazı aksamaların olabilme ihtimali önceden düşünülmüştür. İlk kez eğitim veren ameliyathane hemşireleri konuları özveriyle ve titiz bir şekilde hazırlamaya çalışmışlardır. Deneyimsiz oldukları için ses tonunu kullanma, akıcı bir dille anlatım, vücut dilini kullanma gibi etkili sunum yöntemini kullanamadıklarından, katılımcılar bazı eğitimcileri dinleyemediklerini, sıkıldıklarını ve dikkatlerinin dağıldığını belirtmişlerdir. Sunum yapma deneyimine sahip olan enfeksiyon ve eğitim hemşirelerini etkili ve yeterli bulmuşlardır. Farklı alanlarda uzmanlaşmış akademik bir eğitimci kadrosundan eğitim alma beklentilerini, mesai arkadaşlarından eğitim almayı çok anlamlı bulmadıklarını dile getirmişlerdir. Ameliyathane koordinatörü bilgi ve deneyimlerini paylaşarak eğitimlere değerli katkılar sağlamıştır. Katılımcılar eğitim süresinde yeni bilgiler ve beceriler öğrenme, bunları paylaşma isteklerinin arttığını, eğitimin yaşadıkları sosyal olayların da dahil olduğu bir süreç olarak kavradıklarını belirtmişlerdir. Özellikle eski uygulamaların halen kendi çalıştıkları hastanelerde uygulandığını, bu yöntemlerin kaldırıldığını, yasal haklarının birçoğunu, yeni bir enfeksiyon türünü bu programdaki öğrenmeleri mesleki eğitimin sürekliliğinin gereğini kavramalarını sağlamıştır. Araştırmanın yapıldığı hastanedeki eğitim programı hazırlanırken ameliyathane hemşireliği rehberinin olmaması ve eğitimcilerin çoğunun deneyimsiz olması, fiziki ortamın yetersizliğine rağmen özverili bir çalışmayla eğitim gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Katılımcılar kendi imkanlarıyla ulaşım ve barınma ihtiyaçlarını karşılamışlar, maddi ve manevi anlamda zorluk yaşamışlardır. Eğitime katılanların yerine yeni eleman bulunamamasından dolayı, birlikte çalıştıkları arkadaşlarının yalnız ve yoğun çalışması katılımcıların eğitimleri psikolojik açıdan rahat dinlemelerine engel olmuştur.

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Pegem Yayıncılık.
- Bilir, M. (2005), Mesleki Gelişmenin Gereği Olarak Yaşam Boyu Öğrenme F. Sayılan ve A. Yıldız (Ed.) *Yaşam Boyu Öğrenme Sempozyumu Bildirileri*, Pegem Yayıncılık.
- Bilir, M. (2009). Yetişkin Eğitiminde Yöntem, Teknik ve Araçlar A. Yıldız ve M. Uysal (Ed.) *Yetişkin Eğitimi*, Kalkedon Yayıncılık.
- Fenwick, T. (2008). Workplace Learning: Emerging Trends and New Perspectives Sharan B. Merriam (Ed.). *Third Update on Adult Learning Theory*. Jasssey-Bass. <https://doi.org/10.1002/ace.302>
- Herdman, E.A. (2007). Hemşirelikte Mesleki Gelişim. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(1), 2-4. <https://jer-nursing.org/Content/files/sayilar/41/2-4.pdf>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kaya, N., Turan N., Öztürk, A. (2011). Türkiye'de Erkek Hemşire İmgesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 16-30. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/965/644>
- Okçabol, R. (1996). *Yetişkin Eğitimi (Halk Eğitimi)*. Der Yayınları.
- Şenyuva, E. (2013). Hemşirelikte Yaşam Boyu Öğrenme: Algılar ve Gerçekler. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21 (1), 69-75. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fnfnj/issue/9009/112294>
- Tabak, R.S. (2005). Sağlık Hizmetlerinde Sürekli Eğitim ve Sürekli Mesleki Gelişim. *Türk Hij Derg.* 62 (1,2,3), 59-66. https://jag.journalagent.com/turkhijyen/pdfs/THDBD_62_1_59_66.pdf
- Taşocak, G. (2013). Hemşirelik ve Hemşirelik Eğitimine Genel Bakış T.A Aştı ve A. Karadağ (Ed.) *Hemşirelik Esasları*, Akademi Yayıncılık. https://www.akademi yayincilik.com/index.php?route=product/product&product_id=38511
- Temel, B.A. (2011). Küreselleşme ve Hemşirelik Eğitiminde Uluslararasılaşma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4 (3), 144-150. <http://hdl.handle.net/20.500.12397/4599>
- Toprak, M. ve Erdoğan, A. (2012). Yaşamboyu Öğrenme: Kavram, Politika, Araçlar ve Uygulama. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 69-91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61478/917984>
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24 (24), 543-559. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10372/126941>